

RESOLUCIÓ JUS/ /2021, de d'octubre, dictada en el recurs governatiu interposat per R. A. C. B. en nom i representació de M. Ll. R. L. contra la nota de qualificació negativa de data 10 de juny de 2021 de la registradora de la propietat titular del Registre de la Propietat de Barcelona número que suspèn la inscripció d'una escriptura d'acceptació d'herència a benefici d'inventari perquè hi ha contradicció entre el pacte successori i el testament posterior atorgat pel causant.

Es dicta resolució del recurs governatiu interposat per R. A. C. B. en nom i representació de M. Ll. R. L. contra la nota de qualificació negativa de data 10 de juny de 2021 de la registradora de la propietat titular del Registre de la Propietat de Barcelona número que suspèn la inscripció d'una escriptura d'acceptació d'herència a benefici d'inventari perquè hi ha contradicció entre el pacte successori i el testament posterior atorgat pel causant.

Relació de fets

I

El 14 de juny de 2016, els cònjuges J. R. G. i M. L. N. van atorgar, davant el notari de l'Il·lustre Col·legi de Catalunya , escriptura de pacte successori, en què tots dos cònjuges instituïen com a hereva en les seves respectives successions la seva filla M. Ll. R. L., substituïda per les seves filles. A més de la institució d'hereu, els cònjuges van atorgar també diferents pactes d'atribució particular, en un dels quals cada un d'ells atribuïa al supervivent l'usdefruit universal de tots els béns que constituïssin la seva herència, i, en un altre, satisfieïen a la seva altra filla M. M. R. L. els drets que, com a legitimària, poguessin correspondre-li.

II

El 4 de juny de 2019, J. R. G. va atorgar testament davant el notari de l'Il·lustre Col·legi de Catalunya i, amb posterioritat, el 5 d'agost de 2019, va atorgar un altre testament davant el mateix notari, en el qual, sense fer cap referència a l'escriptura de pacte successori de 14 de juny de 2016, després de llegar allò que per llegítima correspongués a les persones que acreditessin tenir-hi dret, instituïa com les seves úniques i universals hereves les seves filles, M. Ll. i M. M. R. L., per parts iguals entre elles i substituïnt-les vulgarment pels seus respectius descendents. Així mateix, llegava a la seva esposa, M. L. N., l'usdefruit universal i vitalici de tots els seus béns, i llegava també a la seva filla M. M. R. L. la nua propietat de la meitat indivisa dels béns immobles dels quals era propietari juntament amb la seva dona. En aquest testament, J. R. G. revocava qualsevol altre acte d'última voluntat anterior.

III

J. R. G. va morir el 25 de gener de 2021 i, l'1 de març de 2021, M. Ll. R. L., actuant en nom propi i dret i en nom i representació de la seva mare, M. L. N., va atorgar escriptura d'acceptació d'herència a benefici d'inventari en la successió causada per J. R. G., pare de la compareixent i espòs de la representada, davant el notari de l'Il·lustre Col·legi de Catalunya , al·legant com a fonament d'aquesta successió el pacte successori atorgat el 14 de juny de 2016 per J. R. G. i M. L. N., en virtut del qual s'atribuïa a aquesta última

l'usdefruit de tots els béns del causant i a M. Ll. R. L. la condició d'hereva universal. Per sengles diligències d'11 de març i de 19 d'abril de 2021, el notari [redacted] va completar el contingut de l'escriptura d'1 de març, on va expressar, entre altres aspectes, que M. Ll. R. L. acceptava i s'adjudicava a nom de la seva mare l'usdefruit dels béns del causant i que la mateixa M. Ll. R. L. acceptava i s'adjudicava a benefici d'inventari en nom propi la nua propietat de la meitat indivisa de la finca amb número [redacted], inscrita en el Registre de la propietat de Barcelona número [redacted], al tom [redacted], foli [redacted], llibre [redacted] [avui finca [redacted], inscrita al tom i llibre [redacted] de [redacted], foli [redacted]].

IV

El 23 de març de 2021, i un cop qualificada l'escriptura d'1 de març de 2021 i la diligència d'esmena d'11 de març, la registradora de la propietat titular del Registre de la Propietat de Barcelona número [redacted] va practicar la inscripció de l'usdefruit vitalici de la meitat indivisa de la finca esmentada a favor de M. L. N., sense practicar cap inscripció a favor de M. Ll. R. L., perquè aquesta no s'havia adjudicat cap dret sobre béns en concret. Presentada amb posterioritat una instància en la qual se sol·licitava la inscripció de la nua propietat de la finca a favor seu, la registradora de la propietat va denegar la inscripció mitjançant una nota de 10 de juny de 2021, en què argumentava l'existència de contradicció entre el pacte successori [de 14 de juny de 2016] i el testament posterior atorgat pel causant [el 5 d'agost de 2019], i, per tant, correspon als tribunals de justícia la possible declaració de nul·litat de l'esmentat testament. Cita com a fonaments de la seva nota els articles 14 de la Llei hipotecària i 76 del Reglament hipotecari.

V

Amb data 9 de juliol de 2021, R. A. C. B., advocat, actuant en nom i representació de M. Ll. R. L., va interposar un recurs governatiu davant la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació contra la nota de qualificació, en què al·legava que, si bé J. R. G. va atorgar testament amb posterioritat al pacte successori de 14 de juny de 2016, aquest testament no pot contradir el pacte successori perquè es tracta d'una successió contractual que no pot ser revocada unilateralment per un sol dels atorgants. Cita com a fonaments del recurs els articles 431-23 i 431-21 del Codi civil de Catalunya (CCC). El recurs es va presentar al Registre de la Propietat de Barcelona número [redacted] i va tenir entrada el mateix dia 9.

VI

El 13 de juliol, la registradora de la propietat va comunicar la interposició del recurs al notari autoritzant de l'escriptura d'acceptació d'herència, [redacted], perquè efectués les al·legacions que considerés oportunes, sense que aquest es pronunciés.

VII

Amb data 22 de juliol, la registradora de la propietat va redactar el preceptiu informe en defensa de la seva nota, en la qual en mantenia la qualificació, i tot i que reconeix que la legislació és clara atès que no és possible modificar unilateralment el pacte successori, argumenta que la qüestió es planteja pel fet que el testament posterior atorgat és un document formalment vàlid i són els tribunals de justícia els que, si s'escau, han de pronunciar-se sobre la seva nul·litat.

VIII

En la resolució del recurs, aquesta direcció general ha estat assessorada per la Comissió que, a aquests efectes, regula la Llei 5/2009, del 28 d'abril, dels recursos contra la qualificació negativa dels títols o les clàusules concretes en matèria de dret català que s'hagin d'inscriure en un registre de la propietat, mercantil o de béns mobles de Catalunya.

Fonaments de dret

Primer

Sobre els fonaments de la vocació successòria en el dret successori de Catalunya

1.1 D'acord amb l'article 411-3.1 del CCC, els fonaments de la vocació successòria en el dret civil català, que configuren els corresponents títols successoris, són l'heretament, el testament i la llei. L'heretament o pacte successori d'institució d'hereu [article 431-18.1 del CCC] és un negoci jurídic *mortis causa* en què dues o més persones poden convenir la successió per causa de mort de qualsevol d'elles, mitjançant la institució d'un o més hereus. El testament, per la seva banda, és també un negoci jurídic *mortis causa*, però de caràcter unilateral, en què una persona ordena la seva successió mitjançant la institució d'un o més hereus [article 421-2.1 del CCC]. Finalment, la llei pot constituir també un fonament de la vocació successòria, quan una persona mor sense deixar hereu testamentari o en heretament, o quan el nomenat o els nomenats no arriben a ésser hereus [article 441-1 del CCC]: en aquests supòsits –successió intestada– és la llei la que crida com a hereus de la persona morta els parents per consanguinitat i per adopció i el cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent, i, a manca de tots ells, a la Generalitat de Catalunya [article 441-2.1 i 2 del CCC].

1.2 Així doncs, el dret successori català regula tres títols successoris diferents, dos de caràcter voluntari i un de caràcter legal. Com és sabut, amb relació a aquesta pluralitat de títols, dos són els principis que inspiren tradicionalment el dret català i que –segons el Preàmbul de la Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, l, 5– “distingeixen el dret català de successions de molts altres ordenaments”: el principi de la incompatibilitat dels títols successoris i el principi de la prevalença del títol voluntari sobre el títol legal. Aquests dos principis es recullen en el mateix article 411-3 del CCC que regula la pluralitat de títols successoris: d'una banda, l'apartat 2 del precepte estableix la incompatibilitat entre el títol legal i els títols voluntaris, mentre que l'apartat 3 sanciona la incompatibilitat dels títols voluntaris entre si; i d'altra banda, l'apartat 2 estableix també la prevalença dels títols voluntaris sobre el títol legal, i al seu torn l'apartat 3 especifica, dins dels títols voluntaris, la prevalença de l'heretament respecte de la successió testada universal, que només pot tenir lloc en defecte d'heretament. En aquest sentit, doncs, el criteri de preferència que hi ha entre els diferents títols successoris es reflecteix en la pròpia enumeració que –recollint aquesta prelación– efectua l'article 411-3.1 del CCC en esmentar en primer lloc l'heretament, en segon lloc el testament i en tercer lloc la llei.

Segon

Sobre el fonament de la successió del causant en el cas present i sobre la transcendència dels testaments posteriors a l'heretament d'algun dels seus atorgants

2.1 En el cas present, J. R. G. va atorgar un pacte successori de caràcter universal o heretament amb la seva esposa el 14 de juny de 2016 i dos testaments notariais el 4 de juny i el 5 d'agost de 2019, en l'últim dels quals revocava qualsevol altre acte d'última voluntat anterior, disposició revocatòria que només pot referir-se al testament de 4 de juny, però no al pacte successori de 14 de juny de 2016, ja que aquest només pot ser revocat unilateralment en comptats supòsits [cfr. articles 431-13 i 14 del CCC]. Per tant, en el moment de la mort de J. R. G. existien dos possibles títols successoris susceptibles de regular la seva successió: l'heretament de 14 de juny de 2016 i el testament de 5 d'agost de 2019. Certament, la voluntat del causant que recull un i altre títol és radicalment diferent i la qüestió a resoldre és doble: en primer lloc, quin d'ells ha de prevaldre; i, en segon lloc, si és ajustada a dret la decisió de la registradora de la propietat que nega la inscripció d'un determinat immoble de l'herència per la contradicció existent entre l'heretament i el testament.

2.2 Pel que fa a la primera qüestió, el dret successori català és clar en el sentit d'afirmar la prevalença de l'heretament sobre el testament, com es desprèn del ja citat article 411-3.3 del CCC, en establir que "la successió testada universal només pot tenir lloc en defecte d'heretament", és a dir, si aquest no existeix o si, existint, esdevé ineficaç, per alguna de les causes legalment previstes: declaració judicial de nul·litat [articles 431-9 i 10 del CCC], resolució de mutu acord [article 431-12 del CCC], revocació per voluntat unilateral [articles 431-13 i 14 del CCC], premoriència de l'hereu instituït [article 431-24 del CCC] o compliment del pacte reversional a favor de l'heretant [article 431-27 del CCC]. Aquesta prevalença de l'heretament sobre el testament i, en general, sobre qualsevol altre negoci jurídic *mortis causa*, la posa en relleu l'article 431-23.2 del CCC, citat pel recurrent, en proclamar que "les disposicions per causa de mort posteriors a l'heretament només són eficaces si l'heretament era preventiu o en la mesura que ho permeti la reserva per a disposar". És a dir, pressuposa l'existència d'un heretament eficaç, no afectat per alguna causa d'ineficàcia, el que disposa un testament posterior només pot produir efecte si l'heretament era preventiu [article 431-21 del CCC] o contenia una reserva per a disposar [article 431-22 del CCC]. Atès que no es dona cap d'aquestes circumstàncies, el testament posterior a l'heretament és ineficaç. Per tant, en el supòsit plantejat, l'heretament atorgat el 14 de juny de 2016 per J. R. G. amb la seva esposa, que no era preventiu ni contenia reserva per a disposar, atès que era eficaç en el moment de la seva mort per la impossibilitat de no poder ser revocat unilateralment per ell, determina la ineficàcia del testament de 5 d'agost de 2019, de manera que la seva successió es regeix i s'ha d'organitzar d'acord amb el que disposa el pacte successori, que atribuïa a la seva filla M. Ll. R. L. la nua propietat de l'immoble la inscripció del qual es pretén.

2.3 En relació amb la segona qüestió, la registradora de la propietat, tot i admetre en el seu informe que la legislació és clara i que no es pot modificar unilateralment en testament el que s'ha pactat en pacte successori, suspèn la inscripció sol·licitada i ratifica la suspensió en el seu informe perquè hi ha contradicció entre el pacte successori i el testament posterior atorgat pel causant, i correspon als tribunals de justícia la possible declaració de nul·litat de l'esmentat testament. Desenvolupa aquesta afirmació en el seu informe, argumentant que els únics supòsits en què la DGSJFP –cita les resolucions de 25 de maig de 2017 i de 6 de març de 2019– admet que el registrador pugui apreciar la ineficàcia d'un testament és en els supòsits de caducitat i que, fora d'aquests supòsits, només mitjançant una declaració judicial es pot privar d'efectes un testament que no incorre en caducitat ni en vici substancial de forma, i conclou que el testament atorgat per J. R. G. el 5 d'agost de 2019 és un testament formalment vàlid, en el qual el testador té prou capacitat, i el seu contingut es presumeix *iuris tantum* vàlid i eficaç.

2.4 Segons el parer d'aquesta direcció general, aquestes afirmacions no s'ajusten al que estableix la legislació. D'entrada, cal destacar que el nostre dret permet al registrador valorar d'ofici la ineficàcia d'un testament en supòsits diferents del de la seva caducitat, tal com vam assenyalar en la nostra Resolució JUS/2666/2016, de 21 de novembre, en relació amb la ineficàcia sobrevinguda de la institució d'hereu regulada per l'article 422-13 del CCC [cfr. FD Primer, 1.3]. I això és encara més evident en aquest cas. En efecte, en el supòsit que, amb posterioritat a un heretament vàlid i eficaç, que no sigui de caràcter preventiu ni contingui reserva per a disposar, un dels seus atorgants atorgui al seu torn un testament, per molt que sigui formalment vàlid i el testador tingui capacitat per fer-ho, no cal que els tribunals de justícia declarin la seva nul·litat quan mori el causant, perquè és la mateixa llei –l'article 431-23.2 del CCC– la que el priva d'efectes. En cas de concurrència entre un heretament i un testament posterior no es qüestiona –com entén la registradora– la validesa d'aquest últim, sinó la seva eficàcia i la llei resol la qüestió sancionant que el testament no produeix cap efecte. Encara que aquest testament sigui formalment vàlid, no tingui cap vici i no incorri en caducitat, de cap manera es pot presumir *iuris tantum* que és vàlid i eficaç, perquè la llei nega expressament la seva eficàcia i el priva d'efectes. Per tant, la negativa de la registradora a procedir a la inscripció sol·licitada no té fonament i la nota de qualificació ha de ser revocada.

Resolució

Aquesta direcció general ha acordat estimar el recurs interposat i revocar la nota de la registradora de la propietat.

Contra aquesta resolució les persones legalment legitimades poden presentar un recurs, mitjançant una demanda, davant un jutjat de primera instància de la ciutat de Barcelona, en el termini de dos mesos, a comptar a partir de la data de la seva notificació, i són aplicables les normes del judici verbal, d'acord amb el que disposa l'article 328 de la Llei hipotecària, en relació amb l'article 4 de la Llei 5/2009, del 28 d'abril, dels recursos contra la qualificació negativa dels títols o les clàusules concretes en matèria de dret català que s'hagin d'inscriure en un registre de la propietat, mercantil o de béns mobles de Catalunya. La demanda d'impugnació s'ha d'anunciar prèviament a la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació.

Director general de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació